

Ања Абрамовић

Нови балканолошки институт

Концепт двосмислености у Новом Завету

Сажетак: Полазећи од концепта двосмислености према Едмунду Личу, ауторка покушава да сагледа концепт двосмислености у Новом Завету. Уочава се двосмисленост Исусовог учења наспрам фарисеја и садукеја, затим однос Марије наспрам Иродијаде и на крају дух пророштва наспрам безумља.

Кључне речи: Исус, цар, двосмисленост, Лич

Увод

У раду ће се посматрати концепт двосмислености кроз целу филозофију науке. Почевши од тога да исти појам нема исти смисао код телесног и духовног човека. На очеку рада следиће одређење концепта двосмислености који ће се приказати Нови Завет, да би смо на крају закључили кроз које наочаре људи посматрају догађаје Новог Завета.

Теоријско-методолошки оквир

Концепт двосмислености по Едмунду Личу подразумева да један дискурс не подразумева исто значење код свих људи. У својој књизи *Култура и комуникација* објашњава двосмисленост комуникације између два човека. Они не могу да успоставе комуникацију и дијалог се састоји од два монолога. Духовни човек све посматра поетично и не везује свој ум за материјално, а са друге стране телесни човек све схвата буквално и све види кроз материју. Стога је немогуће остварити комуникацију између ова два света. Едмунд Лич приказује концепт двосмислености почевши од одевања. Духовни људи носе црну одећу зато што их то асоцира на узвишеност, какви су и они сами, на супрот њима телесни људи се плаше од црне одеће зато што их она асоцира на смрт и улива им страх. Духовни човек дању ради, а ноћу се одмара, док телесни човек дању лењствује, а ноћу краде. Бојан Жикић у свом раду *Царство је дошло, али ко је цар?* дискутује дијалог између Исуса и Ирода, првог као цара неба, а другог као цара земље, односно цара Јудеје. Аутор се бави контрадикторношћу структуралне антропологије (Жикић 2011:9). Аутор се бави дискусијом цара, мада ни један то није заправо, цар је више неко ко може владати онако како то види западна култура (Исто 11). Аутор упоређује Иродово и Исусово царство тако да би по правилу свако имао свој комад земље, док се први види као тиранин, а други као филозоф (Исто:14).

Анализа дискурса

У овом раду ћу показати концепт двосмислености кроз Нови Завет. Почевши од Јеванђеља први догађај који уочавамо је Исусово рођење. Духовни људи верују да

се Господ оваплотио од Духа Светога и Марије Деве и постао човек док се она и Јосиф још нису састали (Мт 1:18), телесни људи сматрају да се зачеће може одигати само на природан начин. Када се одиграло то чудесно зачеће и цар неба се родио по концепту двосмислености учожавамо како различити људи другачије реагују на исти догађај. Мудраци одмах крећу на пут вођени звездом доносе злато, тамјан и смирну и долазе да му се поклоне (Мт 2:2). Насупрот њима, Ирод говори исту реченицу, да ће и он да оде да Му се поклони (Мт 2:8), а када схвата да су га мудраци преварили, он даје свој дар, а то је мач којим ће побити сву децу до две године у Витлејему (Мт 2:16). Из овог догађаја констатујемо да духовни људи из доброг срца дају добре поклоне, а да зли људи из злог срца дају зле поклоне. Још примећујемо да мудрацији нису учинили зло дело јавивши Ироду вест, јер је рећи добро злом човеку, зло, већ су га преварили и отишли другим путем што је врло добро. Из овог закључујемо да је преварити злог уствари мудрост, јер да су послушали злог постали би саучесници у убиству. У трећој глави Јеванђеља по Матеју, Јован Крститељ позива народ да се покаје и да дође да се крсти говорећи им да се приближава царство небеско. Јован крштава народ на реци Јордану, и последњи долази Исус кога он као недостојан крштава. Насупрот достојности за чин крштења, имамо и оне људе које Јован неће да крсти, сматрајући их недостојнима. Јован критикује фарисеје и садукее говорећи им да су они недостојни да се крсте и да они могу само да чекају гнев Божији (Мт 3:7). После крштења Исуса куша ђаво у пустињи кроз своје предлоге о претварању хлеба, повреди сопственог живота у телу и материјалним богатством (Мт 4:3–6). Ђавољски предлог се побија концептом двосмислености да човеку није потребан само хлеб, нити кушање Бога као ни поклоњење сатани зарад материјалних добара (Мт 4:4–9; Лк 4:4–6). Духовност код човека подразумева пост, бављење речима Божијим и не кушање Бога, док телесни човек не мрси, искушава Бога и нађе се повређен и пристаје на пакт са сатаном ради материјалних добара. После успешне победе ђавола, Исус се обраћа народу учећи их о блаженствима. (Мт 5:1–14, Лк 6:20–38). Многи су се питали шта је права срећа, али Исус учи народ да срећа није претварање да људи виде веселе и насмејане који имају све. Баш напротив такви су и нерешни и голи и сиромашни. А Исус каже да ће благо имати они који су несрећни у овом свету, они који плачу, који воле правду, они који су милостиви, њих назива виделом света и најважнијим састојком света. После беседе на гори Исус полемише о прељуби. Свако ко остави брачног друга који није учинио прељубу, чини прељубу и наводи их на прељубу, и ко остављену особу узме чини прељубу (Мт 5:32). Овде се помиње духовност у браку да духовни човек не би требало да остави своју другу половину ако није учињена прељуба и да је свако остављање особе без прељубе грех. На питање да или опростити или се осветити своје непријатељу Исус напомиње да је старозаветни принцип *око за око, зуб за зуб* превазиђен и да добротом треба одговарати на зло. Непријатељ нек чини непријатности, а пријатељ свима добро, па чак и непријатељима (Мт 5:38–46). Ко опрашта чист је пред Богом, ко не опрашта не опрашта је ни њему Бог није опростио (Мт 6:14–15). Захвалност за своја добра дела не треба очекивати од људи, већ насупрот томе, само од Бога (Мт 6:1–4). Молитва се не врши јавно на улицама да сви виде бројанице, већ у соби, када се затворе врата (Мт 6:5–6). Духовни људи се радују и насмејани су у току поста, док су телесни људи у посту жалосни и бледог лица (Мт 6:16–17). Први улазе на уска врата, а други путују у пропаст (Мт 7:13). Први зидају кућу на камену, а други на пе-

ску (Мт 7:24–27; Лк 6:48–49). На питање младића да ли да иде да упова оца, Исус му одговара да пусти мртве да уповавају своје мртваце (Мт 8:22). Из чега следи да постоје живи људи који оживљавају људе, и други који су мртви и полако умртвљују друге. Први дају милост, а други само прилог. Први за себе тврде да су грешни, а други за себе да су јако важни и праведни (Мт 9:13). Први се нервирају и за најмању ситницу коју погреше, и баш су они позвани, за разлику од ових наводно паметних којима не треба ни учитељ ни покајање.

Исус изјављује да ко Њега призна пред људима биће прихваћен од Оца, а ко Га не се одриче пред људима и Он ће се таквог човека одрећи пред Оцем (Мт 10:32). Ко изгуби душу Њега ради-чува је, а ко је чува изгубиће је у лудом свету (Мт 10:33). У 11. Глави по Матеју и 7. глави по Луки упоређује Јована Крститеља као трску коју љуба ветар наспрам оних који седе у меканим хаљинама и седе у царским дворovima (Мт 11:8; Лк 7:25). Затим следи оштра критика ових Игоових јадника. Исус критикује овај род као несрећну децу која седе по трговима и улицама и вичу 'Ви нећете да играте како ми свирамо и ми вам се жалимо, а ви не јаучете'. За Јована крститења који пости они кажу да је ђавоиман, а за Исуса кажу да је друг грешницима (Мт 11:16–19). Својим наротивима само показују своје 'зло око', али срећа да нико неће да игра по њиховом. Исус се затим захваљује Оцу што је право знање сакривено од премудрих и разумних, а предато правима (Мт 11:25–26).

Духовни људи добијају право знање које се стиче безазленошћу, насупротив знању које надима и води расејању ума и на крају безумљу. Људи пуни Духа су миротворци и пацифисти, то су они који се не свађају и не вичу, чији се глас не чује, који трске неће ломити и светилке запаљене неће гасити (Мт 19), до првог перформанса изведеног пред фарисејима када чупају трске и поједу свештеницима хлеб (Мт 12:1). Први знају тајне неба, а други гледајући не виде и слушајући не чују и ништа не разумеју (13:11–13).

Исус прича две приче о виноградарима које су двосмислене. У првој је Отац домаћин који све беспослене зове у свој виноград и вредни и они који су мало за-каснили, сви примају лепу плату (Мт 20:1–6) У овој првој причи видимо да је Отац добар и благ и да свима подједнако дели. У другој причи о виноградарима Отац домаћин немилосрдно кажњава Виноград даје лошим виноградарима који убише и слуге и сина наследника. И на крају злочинце ће злом смрти поморити (Мт 21:41). Духовни људи виде Оца као доброг и благог, а телесни људи ће га видети као строгог Судију који ће их стрпати у паклени затвор. Ако антрополошки посматрамо брак, он се дели н моногамију и полигамију. Моногамија подразумева брак између мужа и жене. Полигамија се дели на полиандрију и положинију. Пологинија означава заједницу у којој је један муж, а више жена. Полиандрија подразумева заједницу више мушкарца и једну жене, а у најруралнијим изолованим друштвима постоји термин братска полиандрија, где су мушкарци браћа и имају једну заједничку жену. Ако посматрамо брак у Новом Завету уочавамо моногамију између девице Марије и праведног Јосифа са благословом рађања детета. Осим овог брак имамо пример још једног брака, а то када Исус благосиља свадбу у Кани Галилејској. Насупрот оваквој врсти брачне заједнице уочавамо братску полиандрију између Филипа, Ирода и Иродијаде. Јован Крститељ у складу са Мојсијевим законом анатемише овај брак критикујући Ирода да он не може имати жену свога брата (Мр 6:19). Примећујемо и да Иродијада жели такав однос и због критике пророка наручује његову смрт (Мр 6:25).

Први брак је благословен и породом и то је почетак доброг друштва где се дешавају многа чудеса: лече болесне, ходају по води, утишавају море и ветар, претварају воду у вино и баве се науком. Насупрот њима из ове братске полиандрије дешавају се многа зла: полигамија, убиство пророка, мржња, преједање, препијање и млада Саломе плесом угађа Ироду.

Концепт двосмислености се огледа и у величини, па је највећи у царству небеском као мало дете.

Закључак

Ако антрополошки посматрамо људе Исус и Марија су културни модели Србије.

Исус је идеалтипски модел човека. Он је савршени теолог зато што је он у Оцу и отац у Њему. Он је савршени антрополог, зато што му не треба нико да сведочи за човека, јер сам зна шта беше у човеку. Он је и савршени лекар, зато што силом свога Духа лечи следе, хроме, губаве, крвоточиве и мртве. Насупрот њему је криминални човек, онај који крши заповести: лажљивац, лопов, прељубник, продавац других људи за новац, брачни друг у братској полиандрији, непоштовалац својих родитеља који им дарује само прилог и убица.

Марија је идеалтипски модел жене. Девственица, верена за праведника, од њеног гласа заигра дете у Јелисаветиној утроби, слушкиња Божија која која у свој молитви зна да ће се гладни напунити блага, а богати да ће бити отпуштени празни. Насупрот њој је криминална жена, она која прихвата да је групна жена братске полиандрије, која жели смрт пророка. Видимо да у добром друштву школског модела учитељ учи ученике, али и најгорем Јуди нико није наудио. Насупрот томе у лошем друштву страда прво најбољи-учитељ, а затим сви ученици по реду. Сматрамо да је Нови Завет књига коју би осим теолога требало да проучавају и антрополози и други научници зато што у њој налазимо проблеме који су и данас актуелни попут криминала, трговине људима, полигамије, насилника који муче човека док носи свој крст и свега онога што успорава здраво друштво и насупрот томе, веру да се друштво ослобађа греха и зла кроз активност у Цркви и духовно-научно освешћивање. На табели 1. дат је приказ како изгледа двосмисленост између телесног и духовног човека.

Табела 1. Приказивање духовног и телесног погледа на Нови Завет

Рођење Исуса	Од Светог Духа	Телесним путем
Реаговање људи	Поклоњење мудраца	Иродова освета
Јованова проповед	Крштење народа	Терање фарисеја и садукееја
Милостиња	Тајна	Јавна
Благо	На небу	На земљи
Немир	Миротворци	Ратоборни
Пољубац	Прави	Издаја
Родитеље	Поштују	Дају им прилог
Причешће	Достојно	Недостојно

Преображење	За прва три ученика	Није за остале
Жена	Марија	Иродијада
Мушкарац	Исус	Ирод
брак	моногамија	Братска полиандрија
заповести	испуњење	кршење
богатство	скромност	похлепа
бес	За добро дело	За зло дело
чудо	Радују се	Пуне се мржњом
вера	Зрно горушичино	неверје

Concept ambiguity in the New Testament

Abstract: Starting from the concept of ambiguity according to Edmund Lic, the author attempts to examine the concept of ambiguity in the New Testament. Notes the ambiguity of Jesus' teaching against the Pharisees and Sadducees, and the relationship of Mary versus Herodias and ultimately the spirit of prophecy versus insanity.

Key words: Jesus, king, ambiguity, Leach

Литература

- Žikič, Bojan. 2011 Kingdom come, but whois the King? Essay on the concept of ambiguity as claimed By E. R. Leach. *Antropologija* 11 Sv. 1
- Lič, Edmund. 2002. Kultura i komunikacija. Biblioteka XX vek